

PEN NORWAY

Türkiye Seçimleri:
İfade Özgürlüğünü
Gelecekte Ne Bekliyor?

**PEN Norveç'in, TİP İstanbul Milletvekili adayı
Zeynep Esmeray Özadikti ile Röportajı**

Türkiye Seçimleri: İfade Özgürlüğünü Gelecekte Ne Bekliyor?

PEN Norveç olarak 2020 yılından bu yana Türkiye İddianame Projesi kapsamında Türkiye’de ifade özgürlüğü odaklı 25 ayrı iddianameyi inceledik ve Avrupa’nın farklı ülkelerinden uzman hukukçular eliyle bu iddianameler hakkında raporlar kaleme aldık. Ne yazık ki, bu çalışma iddianamelerin tamamının Türkiye’nin iç hukuku ve uluslararası hukuk kurallarına aykırı şekilde kaleme alındığını ortaya koydu.

Yine bu süre zarfında başta Gezi yargılaması olmak üzere, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformuna karşı açılan kapatma davası, Şebnem Korur Fincancı yargılaması, Pınar Selek yargılaması, Sedef Kabaş yargılaması gibi birçok duruşmada da gözlemci olarak hazır bulunduk. Gezi yargılamasının son duruşmasında gözlerimizin önünde hak savunucusu meslektaşlarımızın tutuklanmasına da şahit olduk. Gerek yerinde gözlemlerimiz gerekse Türkiye’den her gün aldığımız haberler ne yazık ki ifade ve basın özgürlüğünün sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymakta.

Türkiye’de 14 Mayıs tarihinde seçimler gerçekleşecek. Hem Cumhurbaşkanının hem de parlamentonun belirleneceği seçimler öncesi PEN Norveç olarak seçime girecek olan çok sayıda siyasi partinin temsilcisi ile röportajlar gerçekleştirerek onlarla Türkiye’de ifade ve basın özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, adil yargılanma hakkı gibi konuları konuşma fırsatı bulduk. Ve elbette yine temsil ettikleri siyasi partinin geleceğe yönelik planlarını da kendilerine sorduk.

Bu röportaj serisi kapsamında Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Başkanı Dr. Canan Kaftancıoğlu, Halkların Demokratik Partisi’nden milletvekili Av. Züleyha Gülüm, Türkiye İşçi Partisi milletvekili gazeteci Ahmet Şık ve İyi Parti Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Bahadır Erdem ile yüzyüze röportaj gerçekleştirdik. Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkan Vekili Bülent Turan, Halkların Demokratik Partisi’nin eski eş başkanı tutuklu Selahattin Demirtaş, Demokrat Parti Genel Sekreteri Serhan Yücel, Demokrasi ve Atılım Partisi Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Mustafa Yeneroğlu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Muharrem Erkek, TİP İstanbul Milletvekili adayı Zeynep Esmeray Özadikti ve Saadet Partisi Hukuk İşleri Başkanı Bülent Kaya ile ise yazılı röportajlar gerçekleştirdik.

Görüşmelerin içeriği PEN Norveç tarafından hiçbir şekilde değiştirilmemiştir, ifade edilen görüşler münferit politikacılara aittir.

Türkiye’deki bu tarihi seçimlerin herkes için temel hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesine vesile olmasını temenni ediyoruz.

*Caroline Stockford, PEN Norveç Türkiye Danışmanı
Şerife Ceren Uysal, PEN Norveç Türkiye Hukuk Danışmanı*

PEN Norveç'in, TİP İstanbul Milletvekili adayı Zeynep Esmeray Özadikti ile Röportajı

Sizce bugün Türkiye'de ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün varlığından söz edebilir miyiz? Tabloyu nasıl görüyorsunuz?

Kesinlikle bir baskı ortamından söz etmemiz gerekiyor. Basın konusunda halkı koruyan, bizim haklarımız için haber yapan gazeteciler susturulmaya çalışılıyor. Kadın cinayeti haberini takip etmeye çalışan gazeteciye gözdağı veriyor. Sırf Kürt olduğu, bu mücadeleyi insanlara anlatmaya çalıştığı için tutuklu olanlar var. Birçok gazeteci tutuklanmış ve medya kuruluşları kapatılmıştır. 2021 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'ne göre Türkiye, hükümet baskısı, gazetecilerin tutuklanması ve sosyal medya üzerindeki kısıtlamalar gibi nedenlerle 180 ülke arasında 153. Sırada. Sırf basın değil, attığı bir tweetten, söylediği bir sözden ifadeye çağırılıyorlar genciyle yaşlısıyla. Ama buna rağmen kimse doğruları söylemekten çekinmiyor. Onlar ne kadar uğraşırsa uğraşsın, bir şeyleri karartmaya çalışsa da çalışsın, herkes gördüğünü ve bildiğini söylüyor. Krala çıplak diyebiliriz.

Seçim listeleri açıklandı. Kadın temsiliyetinin ve özellikle de LGBTİ artı temsiliyetinin çok sınırlı olduğu ortaya çıkmış oldu. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

Türkiye'de sağcı ve muhafazakar partilerin LGBTİ+'ları son zamanda hedef haline getirdiğini görüyoruz. Cinsel yönelimlerin ve kimliklerin dışarıdan Türkiye'ye geldiğini ve aile yapısını "bozduğu"nu iddia ettikleri bir dönemden geçiyoruz. Tarihsel olarak da Türkiye'de sağ siyaset asla LGBTİ+'lara yönelik bir politika geliştirmiş değil. O yüzden sağcı partilerin LGBTİ+ temsiliyetine yer vermesini beklemiyordum. Bu seçimlerde az sayıda LGBTİ+ özne aday olarak seçime giriyoruz. Bu durum üzücü. Demokrasinin temel prensiplerinden biri olan eşit temsiliyet, toplumdaki farklı grupların görüş ve taleplerinin yansıtılması açısından önemlidir. Özellikle kadınlar ve LGBTİ+'lar gibi toplumun farklı kesimlerinin temsil edilmesi, karar alma süreçlerinde daha kapsayıcı ve adil olmak için de gereklidir. Sol siyasette ise Türkiye İşçi Partisi'nin LGBTİ+ insan haklarını hem savunmak hem de bu hak mücadelesinde temsiliyet vermek konusunda özel bir çalışması oldu. Gerek benim adaylık sürecim olsun, gerek LGBTİ+ adaylara açılan verilen fırsatlar olsun çok önemsiyorum. Bu aynı zamanda LGBTİ+ haklarının Türkiye ölçeğinde konuşulması, yaşadığımız zorlukların ortaya dökülmesi ve taleplerimizin dinlenmesi için olanak sağladı. Bu çok önemli.

Eğer seçilirsенiz Türkiye'deki ilk trans kadın milletvekili olacaksınız. Bu ihtimal Türkiye'de LGBTİ artılar için ne anlama geliyor? LGBTİ artılar Türkiye'de düşünce ve ifade özgürlüklerini kullanabiliyorlar mı? Bu alana ilişkin nasıl bir çalışma yürütmeyi planlıyorsunuz?

Genel olarak, eğer bir trans kadın Türkiye'de milletvekili seçilirse, bu LGBTİ+ hakları için önemli bir adım olur. Ancak, Türkiye'de LGBTİ+ bireylerin karşılaştığı zorluklar ve ayrımcılık hala devam ediyor. Ben

“ Bu seçimlerde az sayıda LGBTİ+ özne aday olarak seçime giriyoruz. Bu durum üzücü. Demokrasinin temel prensiplerinden biri olan eşit temsiliyet, toplumdaki farklı grupların görüş ve taleplerinin yansıtılması açısından önemlidir. ”

bu konuda ayrımcılık konusunda farkındalığı artırmak, Anayasal hak mücadelesini güçlendirmek LGBTİ+ hakları için mücadele edenlere destek olmak için çalışacağım.

Türkiye’de LGBTİ+lar ifade özgürlüğünü hiçbir şekilde kullanamıyor ve kriminalize ediliyor. Gökkuşluğu temalı ürünler yasaklanıyor, gökkuşluğu bayrağı eylemlerde toplanıyor, Onur yürüyüşleri yasaklanıyor, salon toplantıları yasaklanıyor. LGBTİ+ hakları için çalışan dernek ve kuruluşlar hedef gösteriliyor ve tehdit ediliyor. Seçilmem bu yasaklara ve engellemelere karşı mücadeleyi güçlendirecek buna inanıyorum. LGBTİ+ hakları için çalışan kurumlarla bir dayanışma ve farkındalık, toplumsal bir dönüşüm süreci başlatabiliriz.

Eğer seçilirim, Türkiye’de LGBTİ+ ve feminist bir milletvekili olarak toplumda LGBTİ+ haklarına ve kadın haklarına yönelik bir farkındalık yaratabilirim ve bu alanda daha fazla çalışma yapılmasına teşvik edebilirim. Bu açıdan çok heyecanlıyım. Aslına bakarsanız bizim varlığımız varoluşumuz dahi Meclis’te çok önemli. O kürsüden yok sayılan, dışlanan, nefretin hedefi haline getirilen bir toplumsal kesimin temsilcisi olarak konuşmak dahi büyük bir adım olacak.

Sizin feminist olduğunuzu biliyoruz. Bu nedenle özellikle size sormak istedik. İstanbul Sözleşmesi’nden Türkiye niye çekildi? 14 Mayıs sonrası İstanbul Sözleşmesi’ne geri dönüleceğini beklemeli miyiz?

Evet, feministim ve İstanbul Sözleşmesi’nin Türkiye’den çekilmesi gibi önemli bir konu hakkında soru sorduğunuz için teşekkür ederim. İstanbul Sözleşmesi, kadına karşı şiddetin önlenmesi ve bu konuda mücadele için önemli bir adımdır. Ancak, ne yazık ki Türkiye’de İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanması konusunda bazı kesimler, İstanbul Sözleşmesi’nin Türk aile yapısına “zarar verdiğini” hatta LGBTİ+ları da hedef göstererek eşcinselliğe özendirildiğini iddia ederek sözleşmenin feshedilmesi yönünde baskı yaptı. AKP de güncel siyasi çıkarlarına İstanbul Sözleşmesi gibi önemli bir kazanımı kurban edebilecek bir parti. Nitekim, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 19 Mart 2021 tarihinde İstanbul Sözleşmesi’nden çekildiklerini açıkladı. Bu karar, kadına yönelik şiddetle mücadelede ciddi bir geri adım anlamına geliyor. Bu sözleşmeden çekilmek Türkiye’deki kadınların korunması ve haklarının savunulması açısından büyük bir kayıp olmuştur. Ancak, Sözleşme’den çekilmeye karşı büyük bir kamuoyu tepkisi oluştu ve birçok sivil toplum kuruluşu, feminist örgütler ve insan hakları savunucuları, siyasi oluşumlar bu kararı protesto etti. Ve hala kadınlar ve LGBTİ+lar olarak sözleşmeye geri dönülmesi için mücadele etmeye devam ediyoruz. Ben de İstanbul Sözleşmesi’nin yeniden yürürlüğe girmesi için mücadele edenlerden biriyim ve bu sözleşmenin Türkiye’de uygulanması ve gerekli adımların atılması için mücadele etmeye devam edeceğim.

Türkiye her yıl Avrupa’nın en kalabalık 8 Mart Gece Yürüyüşlerine ve pridelara ev sahipliği yapıyor. Ama aynı zamanda hemen her yıl bu yürüyüşlerde çok sayıda kişinin gözaltına alındığını ve yaralandığını da duyuyoruz. 2023 pride’ı seçimlerden sonra olacak. 2023 pride’ı ve 2024 8 Mart’ını bugünden bakınca nasıl görüyorsunuz? CHP’nin 8 Mart’ın seneye Taksim’de coşkuyla kutlanacağını söylediğini biliyoruz. Sizce bu gerçekçi mi?

Her yıl Türkiye’de gerçekleştirilen 8 Mart ve Pride yürüyüşleri, kadın ve LGBTİ+ hakları ve eşitlik mücadelesi için çok önemli bir platform sağlıyor. Sorunların ve taleplerin ifade edildiği önemli

“ Türkiye’de LGBTİ+lar ifade özgürlüğünü hiçbir şekilde kullanamıyor ve kriminalize ediliyor. Gökkuşluğu temalı ürünler yasaklanıyor, gökkuşluğu bayrağı eylemlerde toplanıyor, Onur yürüyüşleri yasaklanıyor, salon toplantıları yasaklanıyor. LGBTİ+ hakları için çalışan dernek ve kuruluşlar hedef gösteriliyor ve tehdit ediliyor. ”

mücadele günleri. Ancak, ne yazık ki 2015'den bu yana bu yürüyüşler yasaklanıyor ve çeşitli engellemelerle karşılaşıyoruz. Her yıl polis müdahaleleri ve gözaltılar yaşanıyor. Bu şiddet ve ayrımcılığın sokakta da yansması.

Bizim için 8 Martlar da, Onur Yürüyüşleri de, her zaman eşitlik ve özgürlük mücadelesinin alan bulabildiği, dayanışabildiği yerler olmuştur. Biz Gezi Parkı direnişi ile beraber, kendi özgürlük ve hak taleplerimizin aslında ne kadar da ortak olduğunu iyice görmeye başladık. Onur yürüyüşleri de 2013'ten itibaren özellikle İstanbul için eşitlik ve özgürlük taleplerinin toplumun birçok kesimi tarafından dile getirildiği yürüyüşlere dönüştü. Özellikle son yıllarda artan baskılar nedeniyle bu etkinliklerin barışçıl ve demokratik bir ortamda gerçekleştirilmesi mümkün olmadı ve insanların haklarını savunma özgürlüğünü kullanmalarına izin verilmedi. Buna rağmen kadınlar ve LGBTİ+'lar bu baskılara rağmen sokakları terk etmedi. Tüm engellemelere karşın her yıl bir araya gelmeye devam ediyoruz. Taksim ve civarında sesimizi çıkarmaya ne olursa olsun varlığımızla sokakları doldurmaya devam ettik ve devam edeceğiz. AKP/Saray iktidarı son bulacak ve inanıyorum ki biz çok daha kalabalık 8 Mart ve Onur Yürüyüş'lerinde bir araya geleceğiz. Teşekkür ederim. ■

Esmeray Zeynep Özadikti

Esmeray Zeynep Özadikti (d. 1973) Kars'tan İstanbul'a 15 yaşındayken taşındı. Mezopotamya Kültür Merkezi'nde tiyatro, Türkçe, Kürtçe dersleri aldı.

1998'den bu yana kadın ve LGBTİ+ mücadelesinde aktif rol alan Esmeray işçi olarak zorunlu seks işçiliğinden, midye satıcılığına birçok işte çalıştıktan sonra Mezopotamya Kültür Merkezi'nde oyunculuk dersleri aldı.

Bir trans kadının Kars'tan İstanbul'a yaptığı yolcuğu konu alan, kendi deneyimlerinden derlediği Cadının Bohçası ve onun devamı niteliğindeki Yırtık Bohça adlı tek kişilik oyunları sahneledi.

Pınar Selek'in yoldaşı ve arkadaşı olarak ÖDP'de faaliyet gösterdi, feminist hareket içerisinde yer aldı. Ekim 2013'te gerçekleşen Halkların Demokratik Partisi I. Olağanüstü Kongresi'nde Parti Meclisine girdi. Lambdaİstanbul, Amargi Kadın Kooperatifi, Hevi LGBTİ+ Derneği'nde aktif olarak görevler aldı. Esmeray kadınların ve LGBTİ+'ların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin mutlaka işçi mücadelesi ile birlikte örüleceği inancıyla mücadeleye omuz verdi. Emekçi, feminist, Kürt bir trans kadın olarak Esmeray meclise yalnız LGBTİ+'ların değil yok sayılan görülmeyen tüm yurttaşların sesini taşımak istiyor.